

κού θεάτρου στην Ελλάδα τεκμηριώσαμε, νομίζω, έπαρκώς την αρχική μας σκέψη: ότι η άπρόσμενη και ξαφνική άνθιση του έπαρχιακού θεάτρου στην τελευταία δεκαετία αναδίνει ένα λαϊκό θεσμό που σταδιακά είχε χαθεί στην όδυνηρη πορεία τή ελληνικής ιστορίας του 20ού αιώνα, και λειτουργεί στο πλαίσιο των λίγων διασκεδάσεων τής μικροκοινωνίας του χωριού με παρόμοιο τρόπο όπως στους δύσκολους αιώνες τής Τουρκοκρατίας. Έτσι η σημερινή θεατρική κίνηση συνεχίζει το θεσμό των λαϊκών θεαμάτων και παραστατικών έθιμων που διαμορφώνουν τις πρωτοβάθμιες και τις πιο έξελληνισμένες μορφές του παραδοσιακού λαϊκού θεάτρου. Η πολιτισμική πολιτική τής αποκέντρωσης του θεατρικού βίου συνεχίζει ούσιαστικά μία πανάρχαια παράδοση.

The Folk Theater in Greece

Walter Puchner

The real reason of blooming of the folk theater in modern Greece lays on the fact that the folk Greek tradition and folk culture, as has been developed through the centuries of Turkish occupation (our knowledge on the byzantine folk culture is limited), has always contained as indispensable part the show entertainments, i.e., the simpler forms of folk theater.

A full research on the forms of folk theater in Greece, before the Balkan Wars, will lead us to the strata of customs where it is rooted.

The Greek folk theater reached its peak with Karaghiosis, the hero of the theater of shadows, who has greatly affected Greek society and especially the lower classes and was been broadly accepted as a national, cultural symbol.

The fame of the humble paper hero has expanded outside the borders of his country. He has become the focus of interest for the theater historian, being the unique survival of the theater of shadows in the Mediterranean area, as well as for the theater theoretician, being an example of the «theater of one».

The case of Karaghiosis strengthens the theory that the unexpected, sudden blooming of the provincial theater during the last decade revived a folk tradition/institution that gradually had almost vanished in the painful course of the Greek history of the 20th century. Furthermore, this provincial theater, in the limited choice for entertainment available to a village, functions in a way similar to that of the years of Turkish occupation. Thus, the modern theatrical activity continues the tradition of popular shows and representational customs that both create the simple as well as the elaborate forms of the traditional folk theater. The cultural policy for the decentralization of theater greatly contributes to the continuation of an age old tradition.

Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ

Ανατολίτικο θέατρο, το θέατρο σκιών έγινε μέρος των ελληνικών θεαμάτων μέσω του τούρκικου καραγκιόζη.

Ο χαρακτήρας του Τούρκου ήρωα άλλαξε έφ'όσον έξελληνίστηκε. Ο τούρκικος Καραγκιόζης παίζταν αποκλειστικά μπροστά σε ανδρικό κοινό. Ήταν θωμολόχος και ίθυφθαλικός. Όταν όμως έξελληνίστηκε, προσαρμόστηκε στο μικτό ελληνικό του ακροατήριο. Έπαψε να λέει τά όσα έλεγε και ό τεράστιος φάλλός του μεταμορφώθηκε στο γνωστό μακρύ χέρι του. Παράλληλα δέ το όλο πνεύμα και ή θεματολογία των παραστάσεων αποκτούν μία έντονη ελληνικότητα.

Μέ την άνακήρυξη γερμανού μονάρχη στην Ελλάδα, ή δυτικότερη έντελιγκένταια θεωρεί ώραιο, σωστό και πρέπον μόνο ό,τι έχει σχέση μέ τή δυτική κουλτούρα. Ο Καραγκιόζης παραμερίζεται έτσι ώστε, και στις μέρες μας ακόμη, να θεωρείται θέαμα γιά μικρούς και γιά «διανοούμενους».

Παρόλα αυτά και σήμερα υπάρχουν αξιόλογοι καραγκιοζοπαίχτες που κρατάν ζωντανό το θέατρο σκιών προσαρμόζοντάς το στη σύγχρονη θεατρική: Ανάμεσα στους γνωστούς ήρωες του Καραγκιόζη ξεπηδούν νέα πρόσωπα και θέματα. Ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος και ή Κατοχή έγιναν θέματα παραστάσεων. Στο πανί εμφανίζονται τάνκς, άεροπλάνα, αυτοκίνητα κ.ά. Άλλά άς θυμηθούμε ποιοί είναι οι κύριοι ήρωες του θεάτρου σκιών.

Πρώτα-πρώτα ό **Καραγκιόζης**. Μιά ζωή φτωχός και πεινασμένος, κατοικεί σε μία καλύβα μέ τή familia του. Πάντοτε κεφάτος και καλαμπουρτζής, κάνει όλες τις δουλειές προκειμένου να φάει. Δέ φοβάται τό ξύλο γιατί τό έχει πιά συνηθίσει.

Όσιος του Καραγκιόζη είναι ό **Μπαρμπαγιώργος** που μένει στο χωριό του και εύημερει. Είναι ό καλός οικογενειάρχης, άγνός χωρικός. Έχθρός του είναι ό **Δερβενάκης Βεληγκέας**, Τουρκαλβανός «χωροφύλακας» στην υπηρεσία του Πασά. Μιλάνε άσχημα ελληνικά και είναι αντι-

παθητικός. Υπάρχει και ένας φίλος του Καραγκιόζη, ό **Χατζηπαθής**, που συχνά γίνεται κορόδιο τού ήρωα. Η φορεσιά του τουρκοφέρνει και οι τρόποι του δείχνουν μορφωμένο άτομο. Δημιούργημα Έλλήνων καραγκιοζοπαίχτων είναι ό **σπόρ-διονύσης ή Νιόνιος** από τό Τζάντε. Ζακυνθινός κομψοέμομος λιμοκοντόρος μιλά μέ ιταλική προφορά. Άλλος ήρωας είναι ό **Σταύρακας**, ό κουτσάδακς. Μιλά και φέρεται μάγκκα αλλά είναι θρασύδειλος. Στην οικογένεια του Καραγκιόζη άνγκουν διάφορα παιδιά από τό όποία τό πιο γνωστό είναι ό **Κολλητήρης**, άσχημος, φλύαρος, άπατεινίσκος μοιάζει στον μπαμπά του. Η μάνα του, ή Καραγκιόζαίνα ή **κυρά-Άγλαίτσα** εμφανίζεται έλάχιστα στο πανί. Μαμόθρεφτος, άσχημος έρωτύλος και μέ κουσοβί στην όμιλία του εμφανίζεται ό **Όμορφονιός**. Μέ τήν έρρινη φωνή του κάθε φράση του τήν τελειώνει μέ ένα ούιτ, παρασθρόά τό γαλλικού ούι (ναί). Άν και προέρχεται από φιγούρα του τούρκικου καραγκιόζη είναι χαρακτηρισμένος ως δυτικό πρότυπο. Ο **Πασάς ή Βεζύρης** είναι Τούρκος αξιωματούχος. Κινείται πάντα από τις μικροπρέπειες του κόμπου, είναι γενναίόψυχος και γαλήνιος. Τέλος υπάρχει και ό Έβραϊός που εκφράζει τον αντίσημισμό μιάς εποχής. Πλούσιος αλλά τοιχοκόνη δειλός και πονηρός δέν χάνει εκτίμηση από τά άλλα μέλη τής κομπανίας. Δέ ελληνικά του είναι άσχημα και μέ Ισπανική προφορά. Στη συνέχεια παραθέτουμε τό έργο «Ο Καραγκιόζης γραμματικός» μέ δύο φιγούρες: Τόν Καραγκιόζη και ένα γέρο Τούρκο. Γράφηκε από τό γνωστό Πρόδρόμο του Πανελληνίου Σωματείου Θεάτρου Σκιών και συλλέκτη από φιγούρες Θανάση Σπυρόπουλο που γεννήθηκε στό Κοπανάκι τής Μεσοσηνίας. Τό αυθόρμητο γράψιμο του Σπυρόπουλου μάς έκανε να δώσουμε τό ίδιο του τό χειρόγραφο σε οικμικρουν. Οι φιγούρες που εικονογραφούν τό κείμενο είναι από τή πλούσια συλλογή του Θανάση Σπυρόπουλου.

Α.Λ.

Σκηνικό: Σαράι — σπίτι του Μπέη. Καλοχτισμένο πλούσιο οίκημα με δέντρα στην είσοδο που δηλώνουν ύπαρξη κήπου.

Άλη - Πασάς, Χαρτόνι ακαλιστό.

Βεζυραπούλα. Ζελατίνα ζωγραφιστή.

Καραγκιόζης. Φιγούρα από δέρμα, είναι ο πρώτος Καραγκιόζης του Θανάση Σπυρόπουλου του 1955.

Χατζηθαβής. Ζελατίνα ζωγραφιστή.

Θησείας. Χαρτόνι σκαλιστό ντυμένο με χαρτί ζωγραφισμένο.

Μέγας Αλέξανδρος. Ζελατίνα ζωγραφιστή. Το φίδι. Ζελατίνα ζωγραφιστή.

Σταύρακας. Ζελατίνα ζωγραφιστή.

Σουλιώτης - Καπετάν-Δρακός. Χαρτόνι σκαλιστό με ζελατίνα ζωγραφιστή.

Έβραιος. Δέρμα ζωγραφιστό.